

44), apareix en la forma *olzà* 'mitjà, ordinari, fluix' en el parlar d'Àger (Porcioles, *Notes Folk. d. l. Vall d'Àger*, p. 37), justament a la vora dels nostres dos NLL (recordem que l'abat d'Àger reivindicava *Gradiló/Grazilo* = *Grealó* en els docs. de 1038 i 1062).⁵

En fi, també entre vocals, tenim el *ǿ* visigòtic representat per *-tz-*, en les formes balears i rosselloneses: *gatzollar*, *gatzoll*, *gatzulla*, i anàlogues, provinents de *WAIÐANJAN*, com el cast. *guadañar* 'dallar' (*DECat* III, 14b31-46). Afegim-hi que s'hi sumaria la influència¹⁰ de la forma amb R transposada *GRADILLO*, on la -D- és intervocàlica i, per tant, > -z-.

Quedem així amb una etimologia conjunta de *Gàrzola* i les variants de *Grealó*, establerta sense altre seriós escrúpol que el de veure el nom repetit, amb el mateix procés, en un NL llenguadocià. Imaginar que aquest sigui transportat del català, no ens convenç del tot. També, però, fóra possible que aquest tingués un altre origen, car res no ens obliga a lligar-los: pot ser un germ. **Agriilon*⁴ canviat en *Grialon*. O tenint en compte els *grazalez* de la *Cançó de la Crozada* (*DECat* IV, 639b19) ho derivàrem de *grezala* = cat. *griala* 'gavella'; en tot cas res d'això no explicaria el nostre *Grealó*, que té -D- originària (no diguem ja de *Gàrzola*).

¹ *ǿ* adés > -z-, adés *zero*, adés -v-. — ² Pot ser casual que en el doc. citat de 1261 fos una dona la «comandatrix» de *Grailone*; però potser no del tot, car és concebible que noms tradicionals d'aquesta índole els reproduïssin les famílies feudals en generacions successives (m. i fem.), veg. la que hem constatat a l'art. *Estopanyà* com a epònim d'aquest poble de la baixa Ribagorça, no massa lluny dels casos presents. — ³ *ǿ* Formes orientals fent pont cap a l'eslau *gradŭ*? Hi ha testimoni de *Garet-rand* (bisbe de Bayeux, a. 615, i de *Gerit-bard* en el S. VI, Först., 600). — ⁴ No consta això en fonts germàniques, però sí que hi ha moltes dades de *Agilo*, de *Haigili* i de *Hagilo* (Först., 28, 716, 48) i existeix una arrel *AGIR* (p. ex., *Agriwulf*, 41-42).

GAS, GASSET, GASSOL, GASSÓ, GASSULL

Encara que també han donat noms de lloc, foren,⁴⁵ bàsicament i principal, noms de persona. Llur font principal fou l'adjectiu *gas*, *gassa*, dit dels ulls blau-cel, de color clar (aplicat com a malnom o sobrenom de persona) igual que el seu diminutiu hipocòrístic *Gasset*: *DECat* IV, 407a46-49 i n. 14.¹

Com a NP, segons la norma adoptada en aquesta part de la nostra obra, podem limitar-nos a parlar-ne sumàriament, donant-ne alguns testimonis d'interès particular.

Guiamó *Gaç*, a. 1443, en el Capbreu Milian de Mollera (fº 99r). «Albert d'en Bernat *Gaç*» a Llessui, *Spill* de Castellbò, a. 1518 (fº 11r). A penes direm que és NL en «El Pou d'en *Gas*» te. Baixàs (xxv, 141.25). Els *Gassos*, veral d'Évol (*DECat* IV, 413a25-9, on indico una altra pista).

Del dim. *Gasset* (ja supra) 1131: «Sig. *Gacet* d'Àsua» (*Cart. de diverses Don.*, SdUrg., n.º 2); 1198: «Sig. *G. Gacet*» (*Cart.* Tavèrnoles, p. 190.19); 1234: «Guill. *Gazeti* monachus» (*Cart. St. Cugat* III, 439), i sovint al *Spill* de Castellbò, però sobretot com malnom: «Antoni Casta, als. *Gacets*»; 1487: Pere *Gaçet* i Simó G., ciutadans de Callosa (Salvà, *Call.* I, 53). En fi NL: *Pujol de Gasset* a Cast. Pna. (xxix, 27.21); *Camp de Gasset* a Tornafort (xxxvii, 19.17).

Ja hem d'esperar, doncs, que al costat d'aquest dim. en -et, aparegui també amb els sufixos dim. -ó i -ol.

Gassó, ja a. 965: «in terra de *Gazone*» (*Cart. St. Cugat* I, 70), però deu ser post-antroponímic, car almenys, el 1240: «Sig. *Gazo* de Alastre» (id. III, 481) (o sigui de Bonastre, poble del B. Penedès). Veient-lo sovint en textos valencians sospitaríem que vingui de l'arabisme *garsó* (var. *gassó*) 'herbei amb arrelam' (*DECat* IV, 108).² Hi ha Pere *Gaçó* a Cast. Pna. (*Vàlues* a. 1398); Jerony *Gaço* ibid. (Traver, *Antigs. Cast. Pna.*, a. 1588, p. 455). Però n'hi ha molts en altres llocs, i ja des de molt antic, de zones ben nòrdiques: Barthomeu *Gassó* i Bonnat *Gassoni* a Bna., aa. 1254 i 1291 (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 262; *BABL* VIII, 105); Cervera a. 1373 (*BABL* VI, 202). Passant a NL: racó²⁵ de *Gassó* te. Polop xxxiv, 189.24); Cova de les *Gassones* al Fondó dels Frares (xxxvi, 80.16).

GASSOL pot tenir, doncs, un origen paral·lel. 1299: «Bn. *Guaçol*, bal·le de Vilanova de Belpug» (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 157); uns jurats de Valls es deien *Gº Caçol*: un de 1312, però com que un altre, de 1315, allí mateix es diu *P. Gaçol* (*BABL* XII, 203, 206) potser no cal fer cap cas d'aquella C-. I ho trobem amb ampla extensió, des d'antic: en l'*InvLC*: Petri *Gasol* aa. 1171 i 1180. Adalberti *Gazzoli* orig. de 1210; Petro *Gasollo* a. 1237. En aquesta forma és probable que hi hagi convergència amb un sinònim d'origen ben diferent: *agassot*, reduït generalment a *gassot* 'basal d'aigua: n'he donat informació en *DECat* IV, 413 i *LleuresC*, 377, com a variant d'*aiguassot*, i també allí he posat una variant *agassouls* del cadastre, lín. 26. Car la localització nòrdica, i en data antiga, fa dubtar que en alguns NLL, vingui de l'adj. arabitant *gas*, *gassa*: *Gasol* en el capbreu d'Argelers a. 1293 (*Cerca* 1958, p. 38). En zona ben conservadora, com a nom d'uns graus de cinglera: «*Gradibus dels Gassols* et *Gradibus de Sobina d'Ordets*», afr. de Gósol, a. 1302.

En GASSULL i els seus parònims, les convergències deuen ser múltiples, sense que hi manqui la d'*aiguassol* i la de *gas*, *gasset*, *gassol*.

1171: «alaudium --- kastro S. Olive [doncs, Penedès] --- a mer. in tenedone de *Gazul*, 1172: *Signum Gaçul*» (*Cart. St. Cugat* III, 238, 40; i Mas, *N. H. Bna.* VI); 1273: Deodat *Gazull* (var. *Gaç*) en el *Li. de Priv.* d'Ulldecona (141).

B. *Gaçull* ja figura c. a l'a. 1500 a València: *Procés de les Olives*, v. 465; i encara que com a cognom *AlcM* el troba també en 10 pobles del Nordset del Princ.; també cap al Sud (7 entorn del Cp. de Tarr., 4 val.);